

Balanç Sociolaboral de l'any 2014 (IV)

MÉS OCUPACIÓ FEMENINA, PERÒ MÉS PRECÀRIA

Aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** és el quart resum de l'any 2014 en matèria sociolaboral. Un any més aprofitem l'avinentsa de la commemoració del 8 de març -Dia Internacional de la Dona- per analitzar els trets més rellevants de la situació de les dones en el mercat laboral de les Illes Balears. Per fer-ho, oferim les dades acumulades de l'any passat i la seva evolució en el període 2011-2014, és a dir, dels anys complets dels quals es disposa de dades per començar a fer balanç de l'actual legislatura autonòmica.

Per mantenir la vocació de flaix de **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** hem fet una tria de les dades disponibles i ens hem centrat en els aspectes quantitius i qualitius de l'ocupació. Val a dir que, altres aspectes importants de la situació de les dones han estat tractats en anteriors números d'aquesta publicació: vegeu el número 48 dedicat als treballs de cura, el 46 en el què es parlava de la bretxa de gènere en l'ús de les TIC, el 35 sobre les desigualtats socials i la bretxa entre homes i dones en matèria salarial o el 43 que analitzava els riscos de pobresa i d'exclusió social.

La font de les dades que analitzarem en aquest cas és l'Enquesta de Població Activa (EPA) que, per cert, és la font més seriosa i homologada a l'àmbit de la UE i internacionalment. Pot ser alguns lectors i algunes lectores observin modificacions en les sèries històriques de dades que presentem en aquesta ocasió en relació a altres entregues sobre la mateixa matèria. L'explicació és la següent: Des del primer trimestre de 2014, l'EPA va introduir una sèrie de canvis metodològics que, bàsicament, consisteixen en la incorporació de les xifres del Cens de Població i Habitatges de 2011, substituint les que s'empraven fins aleshores, basades en el Cens de 2001. Per tant, els resultats d'anys anteriors han variat.

Esperam que el contingut d'aquest **TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO** sigui del vostre interès. El tema s'ho paga. Especialment en aquests anys de crisi i, sobretot, amb els efectes de les polítiques per fer-hi front, l'anàlisi de l'àmbit laboral és cabdal per a qualsevol aproximació a la problemàtica de la desigualtat de gènere.

1.- Introducció

La Directora Executiva d'ONU Dones, Phumzile Mlambo-Ngcuka, acaba el seu missatge amb motiu del Dia Internacional de la Dona de 2015 afirmant:

“El món necessita la igualtat plena perquè la humanitat prosperi. Apoderament per a les dones, apoderament per a la humanitat. Estic segura que poden imaginar un món d'igualtat!”

No podem estar més d'acord. Però, en allò concret i més proper, cal dir que avancem massa a poc a poc cap a aquest objectiu. A títol d'exemple recordem que al juny de 2013 l'Institut Europeu de la Igualtat de Gènere (EIGE) va presentar l'Índex de Gènere per a la Unió Europea (IG-UE) que es planteja com una recopilació d'informació entorn de 6 àrees temàtiques cabdals per a la igualtat (el treball remunerat, els diners, el coneixement, l'ús del temps, el poder i la presa de decisió política i la salut) i de 2 àrees intersectorials, la violència contra les dones i un conjunt de variables que poden constituir-se en font de iniquitat (des de l'edat i l'ètnia, passant per la discapacitat, la religió, o unes altres). Noti's que el “treball remunerat” figura en primer lloc. Tanmateix una cosa és tenir informacions estadístiques i una altra són les polítiques que s'apliquen per a millorar, no només les xifres, sinó la situació de les persones. No menystenim les bones estadístiques, ans al contrari, però el cert i segur és que les polítiques d'austeritat sense creixement i despreocupades per l'equitat continuen afectant durament a les dones: eliminant ocupacions on tradicionalment han treballat les dones; retallant serveis públics als quals recorren molt més les dones que els homes; i incrementant la seva part ja desproporcionada de responsabilitats en les cures. Les dones que viuen en la pobresa i/o exclusió social resulten particularment vulnerables a determinades polítiques econòmiques que redistribueixen inequitatívament la riquesa generada per l'activitat econòmica. Mentrestant segueix rellentint-se el compromís en la implementació i desenvolupament de l'Estratègia Europea d'Igualtat 2015-2020, que hauria de permetre impulsar mesures per combatre les bretxes de gènere i lluitar contra la desocupació, la desigualtat i la pobresa, que afecta sobretot a les dones.

Aquestes polítiques europees tenen el seu correlat a l'Estat Espanyol amb una significativa reducció de la inversió en polítiques d'igualtat. Això es nota de forma molt evident en l'àmbit laboral i social: A tall d'exemple: La parcialitat en l'ocupació és majoritàriament femenina, la coresponsabilitat en els treballs de cura no avança -afectant possiblement a la disminució de la població activa femenina- o, si s'analitza la bretxa salarial anual, la desigualtat s'accentua i les dones guanyen a l'any un 31% menys que els homes per realitzar el mateix treball o treballs d'igual valor.

Part d'aquesta situació general és la que intentarem analitzar en les pàgines següents. Ens centrem en els aspectes generals del mercat de treball de les Illes Balears i, a partir d'aquí, posem el focus en els aspectes del treball parcial femení. Unes ocupacions parcials majoritàriament no desitjades que són font de precarietat laboral i conseqüència directa de l'augment del nombre de dones ocupades que estan sota el llindar de pobresa, és a dir, de treballadores pobres.

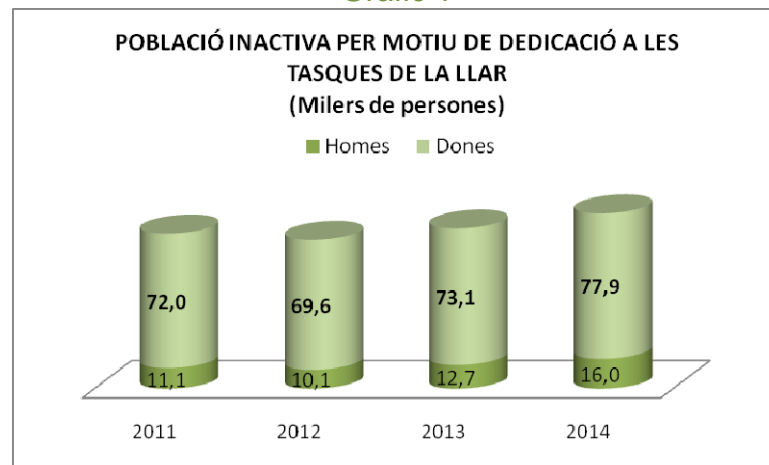
2.- Les xifres més rellevants

- ✓ A l'any 2014 el 83,9% de la població inactiva per motiu de dedicació a les tasques de la llar era femenina.
- ✓ La població activa femenina en cap any del període 2011-2014 representa més del 46% del total de població activa.
- ✓ En els quatre anys analitzats, la taxa d'activitat masculina augmentà un 0,75%, mentre que la femenina només augmentà en un 0,35%.
- ✓ Entre la població activa el *gap* formatiu és favorable a les dones.
- ✓ La població masculina ocupada té una moderada pujada (+ 2% 2014 vs. 2011), mentre que la femenina té una variació positiva força important: un 6%
- ✓ En el quadrienni 2011-2014 la població assalariada femenina ha crescut un 5,5% mentre que la masculina ha baixat un 0,4%. L'estirabot del nombre d'autònoms (vertaders i falsos) és molt majoritàriament masculí. La població assalariada femenina en el sector públic ha descendit un 12,6% i l'any 2014 ja està per sota de la masculina.
- ✓ En el quadrienni 2011-2014 la població aturada masculina i femenina han tingut una tendència alcista fins l'any 2013. La variació del 2014 en relació a l'any 2011 és del -3,6% pels homes i del -11,6% per les dones.
- ✓ El nombre de dones en atur de molta llarga durada ha augmentat un 57,7% i el d'homes un 92,7%.
- ✓ Gairebé una de cada quatre persones assalariades es temporal. Pel que fa a l'evolució segons sexe d'aquesta temporalitat, s'observa que en el cas dels homes creix un 1,6% i decreix un -3,5% pel que fa a les dones. La menor temporalitat femenina va associada a una major intensitat de dita temporalitat.
- ✓ Les dones treballaven l'any 2011 una mitjana de 5,22 hores menys que els homes, aquesta diferència ha arribat a 6,03 hores l'any 2014.
- ✓ El nombre de dones amb contractes a temps parcial ha crescut en els darrers quatre anys un 21,5%, en tant que el d'homes ha augmentat tan sols un 2,2%. A l'any 2014, de cada 10 persones assalariades a temps parcial, gairebé 8 són dones.

3.- Les dades generals àmbit laboral¹

La primera qüestió que abordarem és el *gap de gènere* de la població inactiva. Val a dir que a les persones majors de 16 anys que ni treballen ni cerquen feina, l'Enquesta de Població activa les considera com a Població Inactiva. Les causes d'aquesta inactivitat poden ser la jubilació, una invalidesa, els estudis, o la dedicació a les tasques de la llar. La feminització d' aquesta darrera causa és, tal com mostra la gràfica 1, aclaparadora. A l'any 2014 el 83,9% de la població inactiva per motiu de dedicació a les tasques de la llar era femenina.

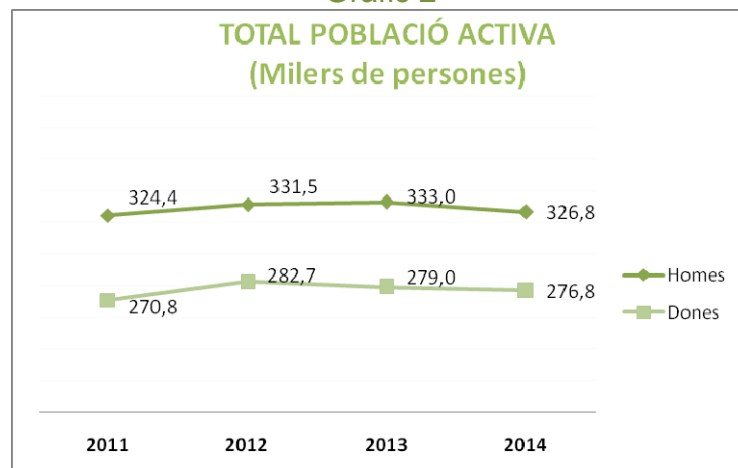
Gràfic 1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE i IBESTAT

Pel que fa a l'evolució en els quatre anys analitzats de la població activa illenca, és a dir, la població major de 16 anys que treballa o està en condicions i disponibilitat de fer-ho, s'observa que no ha canviat la constant d'una població activa femenina menor que la masculina. En cap cas la població activa femenina representa més del 46% del total.

Gràfic 2

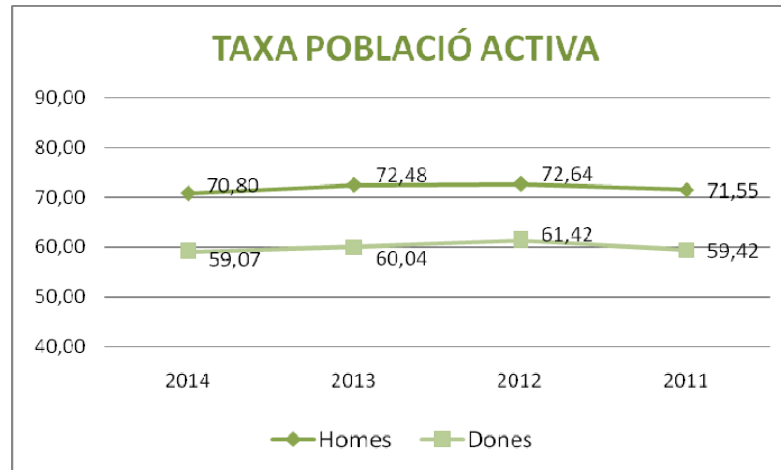

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

¹ Mitjanes anuals

No obstant l'anterior, les diferències en la composició per gènere de la població activa es veuen molt millor reflectides a la taxa d'activitat. Durant el període 2011-2014 la taxa d'activitat masculina augmentà en un 0,75%, mentre que la femenina només augmentà en un 0,35%.

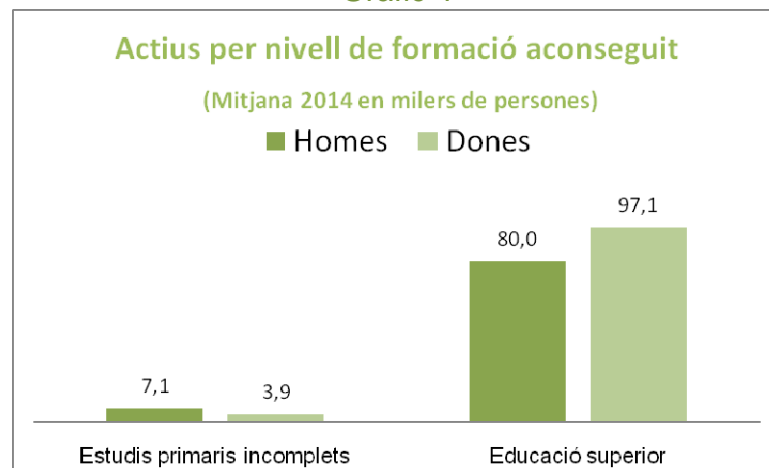
Gràfic 3

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Val a dir que entre la població activa el *gap* formatiu és favorable a les dones. Com es pot apreciar en el gràfic següent, les dones són minoritàries en el grup formatiu de menys nivell i majoritàries en el de nivell superior.

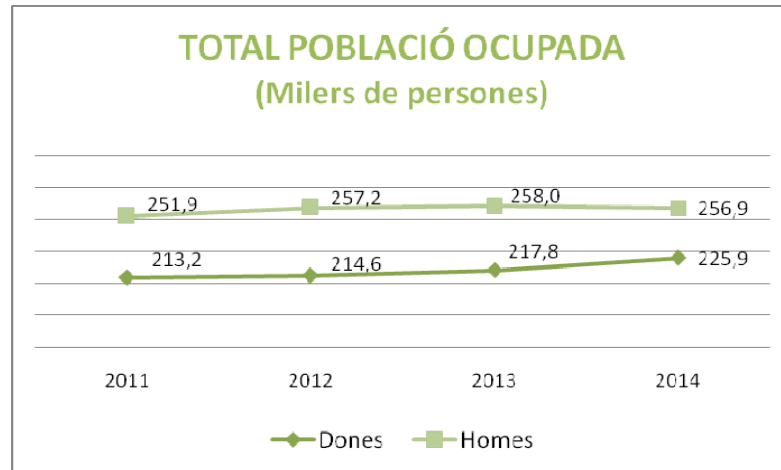
Gràfic 4

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Tanmateix aquesta major voluntat, capacitat formativa, predisposició o necessitat de les dones per incorporar-se a la població activa es veu reflectida en un augment de la població ocupada (les persones major de 16 anys que fan feina per compte propi o aliè) femenina. Al gràfic 4 es pot observar que la població masculina ocupada té una moderada pujada (+ 2% 2014 vs. 2011), mentre que la femenina té una variació positiva força important: un 6%.

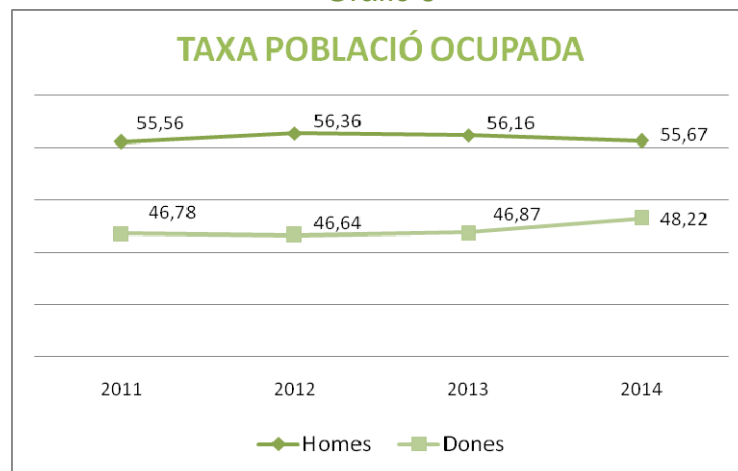
Gràfic 5

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Aquests augments de la població ocupada en termes absoluts es veuen també reflectits en termes de taxa. Al següent gràfic observem que la taxa d'ocupació femenina sempre s'ha situat per sota de la masculina. En el quadrienni analitzat la taxa d'ocupació masculina ha tingut una variació positiva gairebé inapreciable (+0,11%), i, per contra, la femenina registrà un apreciable estirabot del 1,44%

Gràfic 6

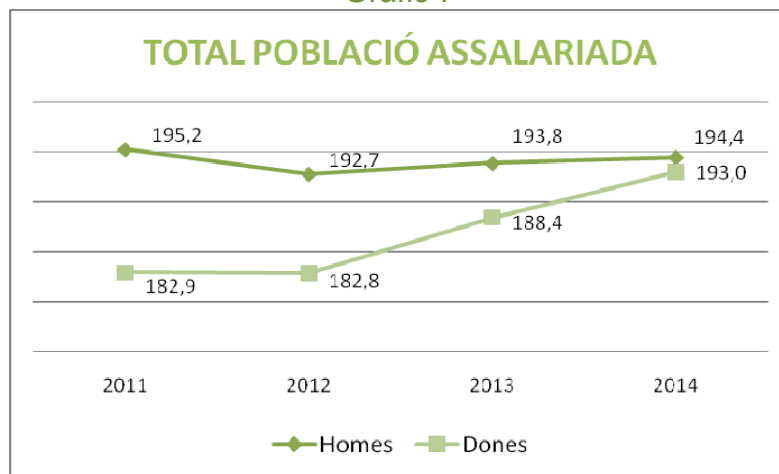

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

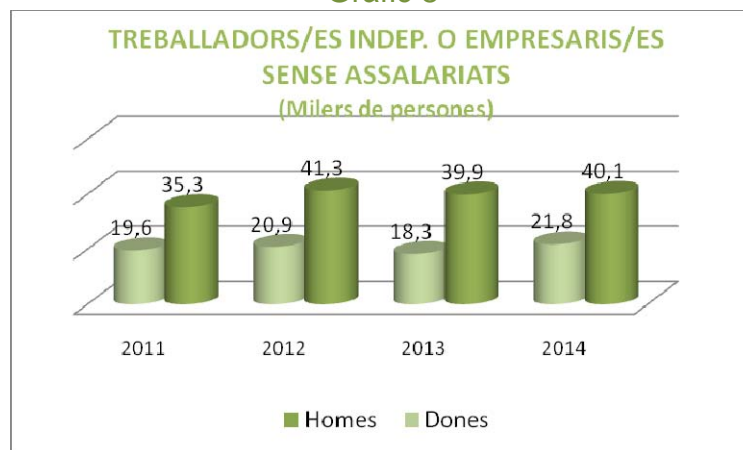
Pel que fa a la població assalariada (gràfic 7), el més important és que s'aprecia una tendència a la baixa del homes assalariats. Una de les raons d'aquesta tendència a la baixa de la població assalariada masculina és el moderat creixement de la població ocupada que ja hem comentat més amunt. Per una altra banda, s'ha d'associar a l'estirabot del nombre d'homes autònoms -vertaders o falsos- que, a causa de les estratègies empresarials d'externalització, ha crescut força. En el gràfic 8 s'aprecia el major augment del nombre d'homes autònoms (el pes sobre la població ocupada masculina ha crescut un +1,5%). Per contra, entre les dones autònomes la crescuda ha estat molt moderada i no hi ha variació de pes relatiu sobre la població ocupada femenina.

En quant a població assalariada femenina (gràfic 7), aquesta té una considerable tendència alcista d'un 5,5% en el quadrienni 2011-2014 i, en aquest darrer any, gairebé ja frega la xifra d'homes assalariats. L'explicació rau en el model econòmic que s'ha consolidat en aquests anys: Més especialització en serveis turístics, embranzida dels serveis a les empreses (amb força presència de mà d'obra femenina) i una certa cronificació de l'atur masculí procedent del sector de la construcció.

Gràfic 7

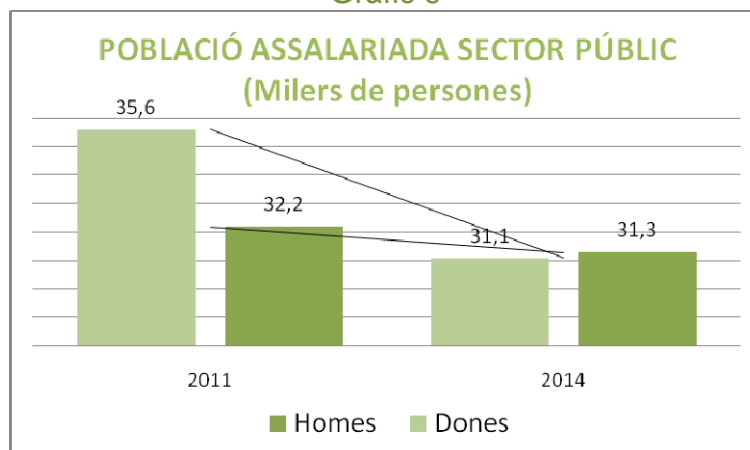

Gràfic 8

En quant a la composició sectorial de la població assalariada, ens sembla interessant reparar en la caiguda de la població femenina en el sector públic. En quatre anys ha descendit un 12,6% i l'any 2014 ja està per sota de la masculina. Val adir que, tal com hem indicat a la introducció, això té a veure amb les retallades en els serveis públics que, a la vegada, són també més necessaris per a les dones en tant en quant són elles les encarregades de les tasques de cura.

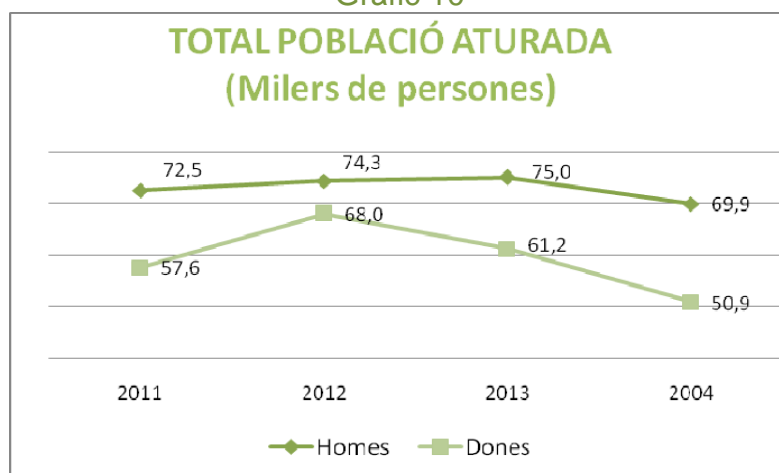
Gràfic 9

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

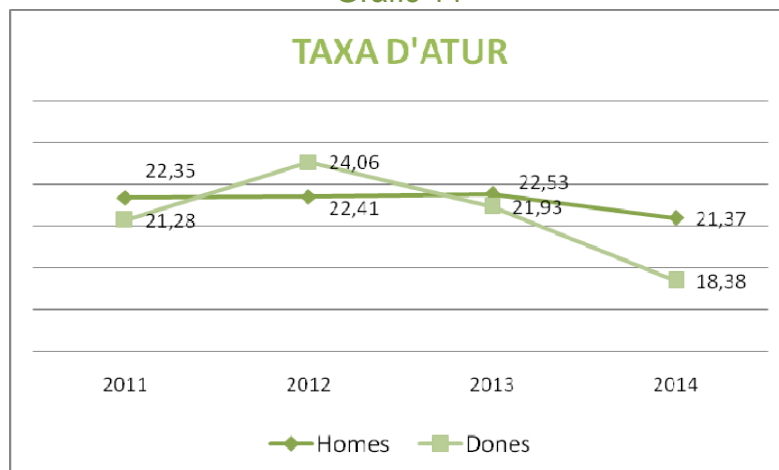
Els dos gràfics següents són especialment importants. Al número 10 podem observar que en el quadrienni 2011-2014 la població aturada masculina i femenina han tingut una tendència alcista fins 2013, la qual cosa provoca que la variació en relació a l'any 2011 sigui del -3,6% en el primer cas i del -11,6% en el segon.

Gràfic 10

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Gràfic 11

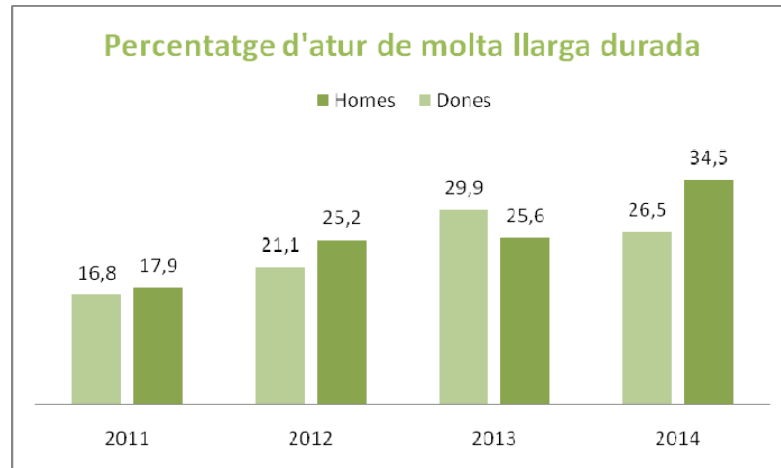

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Excepte l'any 2013, durant el quadrienni que analitzam, el percentatge d'atur de molt llarga durada (més de dos anys) femení s'ha situat per sota del masculí. La prolongació de la situació d'atur de molts homes procedents del daltabaix del sector de la construcció i de les indústries auxiliars n'és una explicació. En qualsevol cas, al gràfic 12 s'observa que el nombre de dones en atur de molt llarga durada ha augmentat en el quadrienni analitzat un 57,7%, i el d'homes un 92,7%.

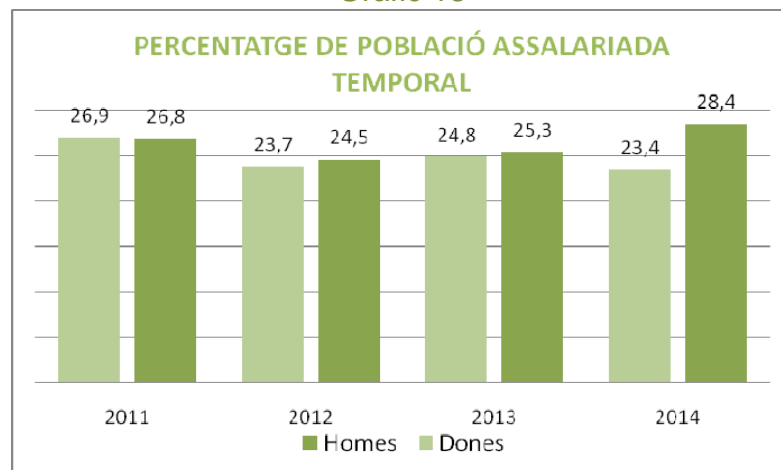
Gràfic 12

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Els dos gràfics següents fan referència a qüestions relacionades amb la temporalitat de la població assalariada. En el Gràfic 13 podem observar com el percentatge de temporalitat és molt elevat. Gairebé una de cada quatre persones assalariades és temporal. Pel que fa a la evolució segons sexe d'aquesta temporalitat, s'observa una evolució alcista en el cas dels homes (+1,6%) i a la baixa (-3,5%) pel que fa a les dones.

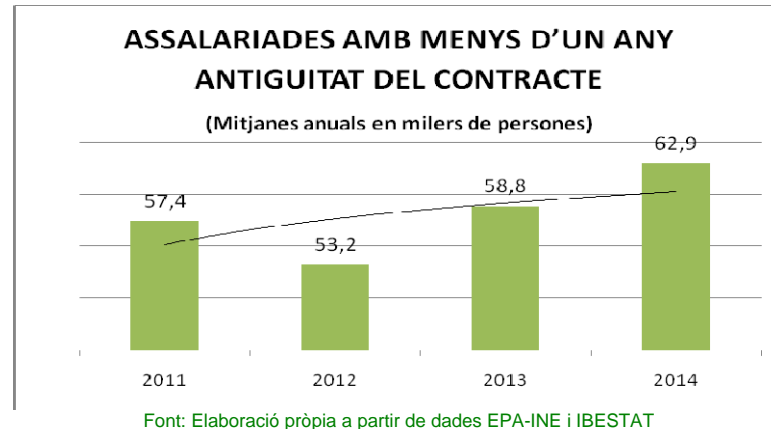
Gràfic 13

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE

Vol dir això que les relacions laborals de les dones han guanyat en qualitat i fixesa? No creiem que sigui una hipòtesi realista. La menor temporalitat femenina va associada a una major intensitat de dita temporalitat. En el gràfic 14 podem observar l'estirabot del 9,6% en el quadrienni analitzat del nombre de dones assalariades amb contractes inferiors a un any.

Gràfic 14

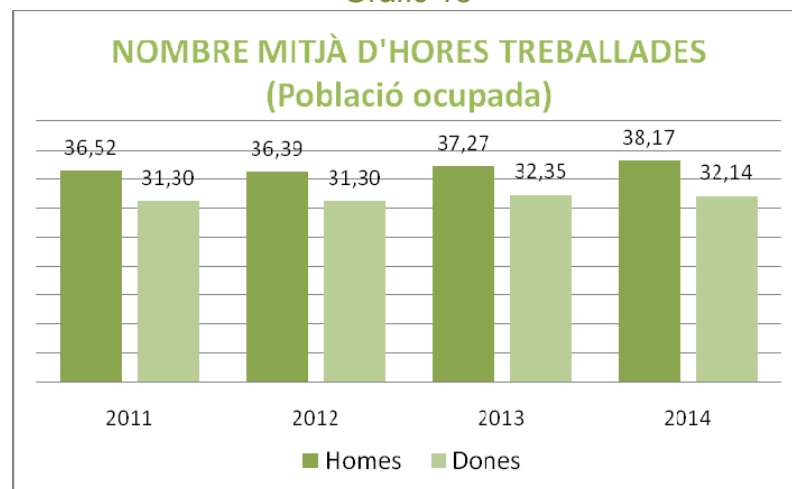

4.- Les dades concretes de la parcialitat laboral femenina²

En aquest apartat presentam el bessó d'aquest *TEMES SOCIOECONÒMICS GADESO*: La millora relativa que s'observa en la població ocupada femenina s'ha d'associar a una major presència de la parcialitat de les dones assalariades (ocupacions a temps parcials, majoritàriament no desitjades). Altrament dit, les dones amplien la seva presència quantitativa en el mercat laboral illenc al preu de treballar menys hores remunerades i, per tant, amb una accentuació de la bretxa salarial. No insistirem sobre aquest darrer assumpte que ja tractarem en el número 35 d'aquesta publicació i que podeu consultar [aquí](#).

Sí que cal insistir en l'assumpte de la parcialitat i, en aquest sentit, el gràfic 15 és mot il·lustratiu: Les dones treballen menys hores remunerades que els homes. La mitjana d'hores remunerades dels homes ha augmentat 1,65 hores en el període 2011-2014, mentre la de les dones només ha augmentat 0,84 hores. Les dones treballaven l'any 2011 una mitjana de 5,22 hores menys que els homes, aquesta diferència ha arribat a 6,03 hores l'any 2014.

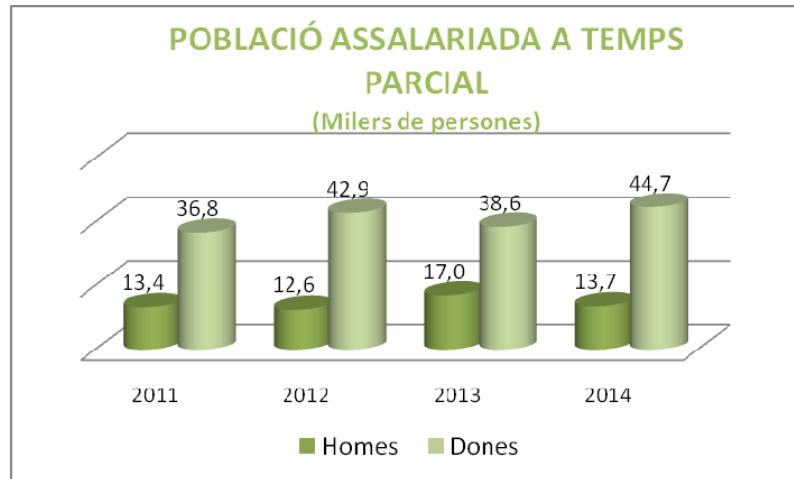
Gràfic 15

² Mitjanes anuals

Val a dir que la contractació a temps parcial és l'aposta estratègica de l'actual govern d'Espanya per a, teòricament, incentivar la contractació i fer revifar el mercat laboral. En aquest sentit, els següents gràfics permeten observar la gran feminització del treball assalariat a temps parcial. El nombre de dones amb contractes a temps parcial ha crescut en els darrers quatre anys un 21,5%, en tant que el d'homes ha augmentat tan sols un 2,2%. A l'any 2014 de la mitjana de població assalariada amb contracte a jornada parcial el 76,5% eren dones. És a dir, de cada 10 persones assalariades a temps parcial, gairebé 8 són dones.

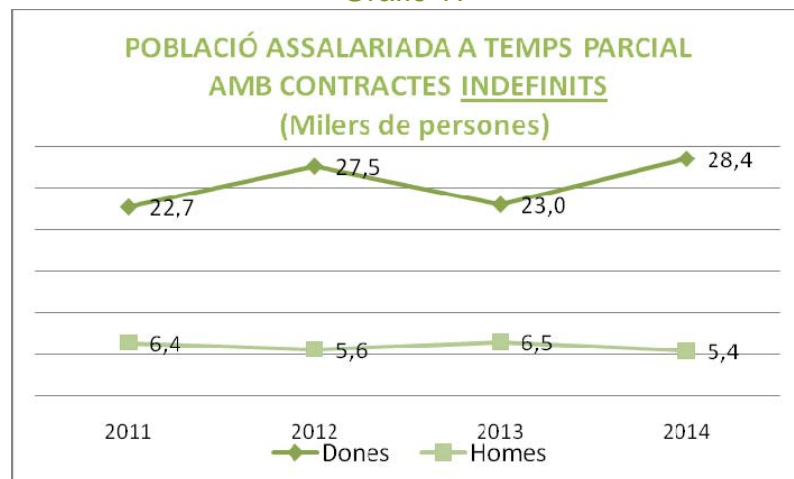
Gràfic 16

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE i IBESTAT

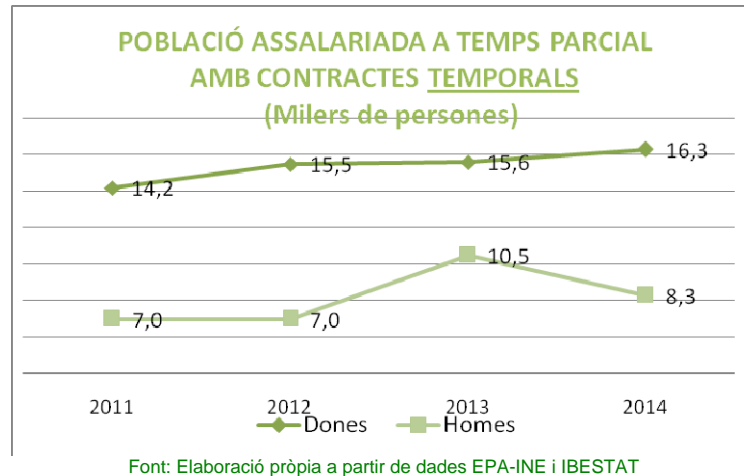
Amb molta freqüència s'associa una ocupació a temps parcial amb una relació laboral temporal. Els gràfics 17 i 18 ens mostren que és una associació errònia.

Gràfic 17

Font: Elaboració pròpia a partir de dades EPA-INE i IBESTAT

Gràfic 18

La majoria de la població assalariada il·lenca a temps parcial té un contracte indefinit. Un fet ens indica dues coses: Primera que la parcialitat no és per a molta gent, especialment per a les dones, una situació transitòria. Ans al contrari, és podria dir que és una situació permanent en la seva carrera laboral. Segon, una relació laboral fixa no és automàticament sinònim de manca de precarietat laboral.

6.- Conclusions i propostes de la Fundació Gadeso

En el període 2011-2014 s'ha produït una millora quantitativa de l'ocupació de les dones en relació a la dels homes. S'ha pagat l'elevat preu d'agreuja les desigualtats de gènere. Hi ha més dones ocupades però treballen menys hores retribuïdes i es manté la bretxa salarial. Hom podria dir que la parcialitat te cara de dona.

Cada pic són més els estudis -i de més diversa autoria- que palesen la forta presència en els mercats laborals de la pobresa laboral. Un molt recent és el del la Cruz Roja Española (el podeu consultar [aquí](#)) que ens informa que al conjunt d'Espanya, hi ha una taxa del 13,3% de treballadores pobres³. Donada la gran estacionalitat del mercat laboral de les Illes Balears, cal suposar que aquest taxa de pobresa laboral femenina és superior a casa nostra.

És una situació que cal intentar esmerçar i, per això, formulam els següents suggeriments:

- ⇒ Cal una major inversió pública en polítiques transversals -i específiques en el mercat laboral- d'igualtat de gènere.
- ⇒ És imprescindible una execució del Pla d'Ocupació de les Illes Balears (POIB 2014-2016) en clau d'igualtat de gènere en el mercat del treball.
- ⇒ Proposam un acord polític i social per tal d'impulsar, mitjançant la formació i la sensibilització, una major coresponsabilitat familiar i laboral que elimini la discriminació per raó de sexe i afavoreixi la prevenció i eradicació de totes les formes de violència contra les dones, inclòs l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe en l'àmbit laboral.
- ⇒ Hem de reiterar una qüestió ja suggerida en anteriors números d'aquesta publicació: És imprescindible millorar les estadístiques regionals assegurant una adequada informació des d'una perspectiva de gènere. A tall d'exemple, no és admissible l'absència de dades públiques i periòdiques sobre les pensions de la Seguretat Social desagregades per sexe.
- ⇒ Per acabar creiem que, tal com afirma la Fondation Robert Schuman (consultat [aquí](#)), "*Una Europa moderna és una Europa més femenina*", hom pot dir que unes Illes Balears modernes ho han de ser amb més igualtat de gènere.

---

³ La taxa de treballadors/es pobres es calcula com el percentatge de persones ocupades que estan sota el llindar de pobresa.